

BACHADON BO'YNI SARATONI: ERTA ANIQLASH DAVOLASH VA PROFILAKTIKA

Mansurova Karomatxon

Qo'qon Universiteti Andijon Filiali
Tibbiyot Yo'nalishi 2-Kurs Talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20525536>

ANNOTATSIYA: Bachadon bo'yni saratoni (BBs) ayollar orasida keng tarqalgan onkologik kasallik bo'lib, uning asosiy etiologik omili yuqori xavfli inson papilloma virusi (HPV) hisoblanadi. Kasallik rivojlanishida virusning E6 va E7 onkoproteinlari orqali p53 va Rb tumor supressor genlarining inaktivatsiyasi muhim rol o'ynaydi. Bu hujayra siklining buzilishi, DNK reparatsiyasining to'xtashi, apoptozning yo'qolishi va metabolik qayta dasturlanish (Warburg effekti) bilan kechadi. Maqolada kasallikning epidemiologiyasi, patogenezi, klinik belgilari, diagnostikasi, zamonaviy davolash usullari va profilaktika choralari keng yoritilgan.

KALIT SO'ZLAR: Bachadon bo'yni saratoni, HPV, E6, E7, p53, Rb, apoptoz, hujayra sikli, Warburg effekti, kimyoterapiya, radioterapiya, profilaktika, skrining.

KIRISH: Bachadon bo'yni saratoni global sog'liqni saqlash tizimida muhim o'rin egallaydi. U ayollarda uchraydigan eng ko'p o'limga sabab bo'ladigan onkologik kasalliklardan biridir, ayniqsa skrining tizimi yetarli rivojlanmagan hududlarda. So'nggi yillarda molekulyar biologiya va biokimyoh sohasidagi tadqiqotlar kasallikning rivojlanish mexanizmlarini chuqurroq tushunishga yordam berdi. Kasallikning asosiy sababi — HPV infeksiyasi bo'lib, u hujayra ichidagi genetik nazorat mexanizmlarini buzadi. Shu sababli bachadon bo'yni saratonini o'rganishda molekulyar va biokimyoviy jarayonlar muhim ahamiyatga ega.

ASOSIY QISM

1. Epidemiologiya

- Ko'proq 30–60 yosh oralig'ida uchraydi
- Rivojlanayotgan davlatlarda ko'proq
- HPV vaktsinasiyasi mavjud hududlarda kasallanish kamaygan
- Erta skrining o'limni sezilarli kamaytiradi

2. Etiologiya

Asosiy sabab:

Yuqori xavfli HPV (16, 18)

Xavf omillari:

- Erta jinsiy hayot
- Ko'p sherik
- Immunitet pasayishi
- Chekish
- Surunkali yallig'lanish
- Gormonal omilla

3. Biokimyoviy va molekulyar mexanizm

HPV ta'siri:

Virus hujayraga kirgach:

E6 oqsili:

- p53 ni parchalaydi

- DNK shikastini nazorat qilish to'xtaydi
- Apoptoz inhibe qilinadi

E7 oqsili:

- Rb oqsilini bloklaydi
- Hujayra sikli G1 fazada to'xtamaydi
- Nazoratsiz bo'linish boshlanadi

Natijada:

- Genetik beqarorlik
- Mutatsiyalar to'planishi
- O'sma rivojlanishi

4. Metabolik o'zgarishlar

Saraton hujayralarida:

Warburg effekti:

- Anaerob glikoliz kuchayadi
- Glyukoza ko'p iste'mol qilinadi
- Laktat ishlab chiqariladi
- Mitoxondrial oksidlovchi fosforlanish kamayadi

Bu o'sma hujayralariga tez energiya beradi.

[14.05.2026 11:45] M...: **5. Klinik belgilar**

Erta bosqich:

- Simptomsiz

Keyingi bosqich:

- Qon ketish
- Ajralma
- Og'riq
- Anemiya
- Vazn yo'qotish

6. Diagnostika**Skrining:**

- Pap-test
- HPV testi

Instrumental:

- Kolposkopiya
- Biopsiya
- UZI
- MRT
- KT

Biokimyoviy:

- SCC antigen
- Molekulyar testlar (PCR)

[14.05.2026 11:45] M.: DAVOLASH

Davolash bosqichga bog'liq.

1. Jarrohlik:

- Konizatsiya
- Radikal gisterektomiya

2. Radioterapiya:

- DNK shikastlanishi
- O'sma hujayralar nobud bo'lishi

3. Kimyoterapiya:

- Sisplatin
- DNK replikatsiyasini to'xtatadi
- Apoptozni faollashtiradi

4. Target terapiya:

- Molekulyar yo'llarni bloklaydi

5. Immunoterapiya:

- Immun javobni kuchaytiradi

PROFILAKTIKA**Birlamchi:**

- HPV vaksina
- Xavfsiz jinsiy hayot
- Chekishni tashlash
- Immunitetni mustahkamlash

Ikkilamchi:

- Pap-test
- HPV skrining
- Muntazam ginekologik ko'rik

Uchinchi:

- Erta davolash
- Onkologik nazorat
- Reabilitatsiya

XULOSA

Bachadon bo'yni saratoni molekulyar darajada rivojlanadigan kasallik bo'lib, uning asosida HPV virusining onkoproteinlari orqali hujayra sikli va apoptoz mexanizmlarining buzilishi yotadi. Metabolik qayta dasturlanish o'sma hujayralarining tez o'sishiga yordam beradi. Zamonaviy davolash usullari molekulyar mexanizmlarga asoslanadi, ammo eng samarali usul — profilaktika

va erta skrining hisoblanadi. HPV vaktsinasiyasi kasallikning oldini olishda eng muhim omil hisoblanadi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. World Health Organization (WHO). Cervical Cancer Strategy 2020–2030.
2. FIGO Guidelines.
3. NCCN Oncology Guidelines.
4. Novak's Gynecology.
5. Williams Gynecology.
6. Robbins & Cotran Pathologic Basis of Disease.
7. International Agency for Research on Cancer (IARC).
8. Ministry of Health Clinical Protocols.